

4. Палеха Ю.Н. Географические особенности формирования региональной земельной ренты в городах Украины // Ученые записки Таврического национального университета им. В.В. Вернадского. – География. – 2002. – 15(54). – С. 57-62.

5. Кілочко В.М. Досвід та проблеми грошової оцінки земель населених пунктів у Черкаській області // Землевпорядкування. – 2001. – № 1. – С. 64-65.

УДК 658.589.651

Доц. Т.Є. Удовиченко, канд. екон. наук – Львівський інститут сухопутних військ; асист. В.Й. Жезуха – НУ "Львівська політехніка"; студ. М.М. Томич – Львівський ДУВС

ЕКОНОМІЧНИЙ РЕГІОН ЯК МІСЦЕ ЗОСЕРЕДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Наведено означення економічного регіону на основі виділення його істотних характеристик, запропоновано розглядати економічний регіон як відкриту систему, а також удосконалено класифікацію економічних регіонів залежно від їхньої здатності створювати та запроваджувати інновації.

Ключові слова: економічний регіон, інновації, керівна система, керована система, характеристики.

Assoc. prof. T. Udovychenko – Lviv Institute of Land Forces; assist. V. Zhezhukha – NU "L'viv's'ka Politekhnikha"; stud. M. Tomych – Lviv State University of Internal Affairs

Economic region as place of concentration of innovative activity of enterprises

In this article the determination of economic region on the basis of selection of its substantial descriptions is resulted, to examine an economic region as an open system is offered, and also the classification of economic regions in dependence on its ability to create and inculcate innovations is improved.

Keywords: economic region, innovations, sensor-based system, guided system, descriptions.

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. В умовах становлення ринкової економіки в Україні, посилення процесів глобалізації та інтеграції, а також загострення впливу світової фінансово-економічної кризи перед вітчизняними підприємствами постала нагальна проблема активізації інноваційної діяльності. Причому, така активізація повинна однаково ефективно здійснюватись як на рівні підприємств, так і на рівні регіону та держави загалом.

Господарські процеси, які характерні для вітчизняної економіки, а також політична ситуація призводять до того, що щораз більшого значення у соціально-економічному розвитку будь-якої країни набувають регіони. Як зазначають О. Дейнека та В. Демченко, у світі відбувається переорієнтація економічних досліджень на регіональний рівень і здійснюється пошук шляхів формування конкурентоспроможних регіонів [2, с. 277].

Налагодження ефективної співпраці між підприємствами, а також більш тісна інтеграція фінансово-кредитних установ та навчальних закладів в економіці регіону може в майбутньому призвести до покращення інноваційної свідомості населення регіону, а також до посилення конкурентних по-

зицій будь-якого регіону України. З огляду на це, проблеми теоретичного обґрунтування діяльності економічних регіонів мають важливе як теоретичне, так і прикладне значення.

Аналіз останніх наукових досліджень з досліджуваної проблеми та визначення не вирішених питань. У вітчизняній науковій літературі питання, пов'язані з принципами роботи економічних регіонів, а також дослідження проблем інноваційності економіки знайшли відображення у працях А. Поручника, І. Бураковського, Н. Гончарової, В. Демченко, К. Дудкіної В. Жежухи, О. Кузьміна, Ю. Павленка, Н. Чухрай, Г. Барчана та багатьох інших. Цю ж проблематику розглянуто у дослідженнях багатьох авторів ближнього та далекого зарубіжжя, зокрема в працях Б. Ашейма, М. Портера, Д. Радеби, П. Самуельсона, Дж. Сороса, С. Ткачевої, Ю. Уеннопа, Д. Фатхутдинова та інших. У працях цих авторів розкрито сутність економічного регіону, показано роль і значення інноваційного розвитку економіки будь-якої країни тощо.

Варто зазначити, що останнім часом з'являється чимало публікацій у сфері покращення конкурентоспроможності регіонів. Це впливає, насамперед, з того, що основним стратегічним завданням державної політики регіонального розвитку в Україні до 2015 р. є саме підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення їхнього ресурсного потенціалу [2, с. 276]. Натомість, проблематиці функціонування економічного регіону як місця зосередження інноваційної активності підприємств не приділяють належної уваги науковці та вчені. З огляду на це, обраний напрямок досліджень потребує подальших вивчень.

Мета роботи. На основі вивчення літературних джерел запропонувати власне визначення терміна "економічний регіон" через виділення його основних характеристик, виявити можливість розгляду економічного регіону як цілісної системи, а також розглянути класифікацію таких регіонів залежно від здатності створювати та запроваджувати інновації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Особливості інноваційних процесів, а також характер економічних зв'язків окремих регіонів призводять до того, що саме регіони є базою визначення конкурентоспроможності та інноваційності економіки країни.

Відповідно до Великого тлумачного словника української мови [1], регіон – це певна територіальна одиниця (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких самих одиниць специфічними рисами (географічними, економічними й т. ін.). Огляд літературних джерел дає змогу стверджувати, що регіон щораз більше науковців розуміють як економічний простір, який визначається визначеною інноваційністю та конкурентоспроможністю. Саме ці дві ознаки на теперішньому етапі розвитку країн з ринковою економікою стають найважливішими для характеристики економічних регіонів цих країн.

Ще зовсім недавно у вітчизняній науковій літературі звертали увагу лише на таку ознаку регіону, як конкурентоспроможність. Світова фінансова криза, загострення конкуренції на ринку товарів та послуг, ресурсні обмеження, падіння попиту, технологічний "застій" та інші чинники стали причи-

ною того, що вітчизняні теоретики та практики щораз більше розуміють значення інноваційності як іншої важливої характеристики економічного регіону, яка дасть змогу йому одержати конкурентну перевагу у довготерміновій перспективі.

Враховуючи наведене вище, економічний регіон можемо розуміти як систему (тобто сукупність елементів, що взаємодіють між собою), яка:

- організована для досягнення конкретної мети, тобто призначена для реалізації визначених соціально-економічних цілей та виконує певні завдання;
- структурована та ієрархічна з огляду на внутрішню підсистему управління;
- зовнішньо виділена зі середовища і тісно пов'язана з іншими елементами такого середовища, здійснюючи обмін працею, ресурсами, інформацією тощо;
- трансформує вхідні ресурси в товари та послуги, щоб досягнути результати відповідно до визначених цілей;
- здатна до самостійного визначення, вибору, а також модифікації цілей, а також до покращення рівня організування.

До цих істотних характеристик економічного регіону можемо додати ще й існування в межах цієї системи різноманітних взаємозалежних підсистем (соціальної, культурної, інформаційної, виробничої, інфраструктурної, політичної, організаційної та інших), які безпосередньо впливають та визначають сутність конкретного економічного регіону як цілісної системи. І завдяки кращому розвитку окремих таких підсистем у деяких регіонах такі регіони стають пріоритетними в економіці країни. Прикладом цього в Україні можуть бути східні промислові регіони, у яких розвинена порівняно з іншими економічними регіонами України виробнича підсистема. Це призводить до того, що, з одного боку, саме такі регіони формують у переважній більшості дохідну частину Державного бюджету України, а з іншого – досить часто першочергово користуються пільгами, які надаються їм органами державної влади (у вигляді дотацій, пільг в оподаткуванні тощо).

Ще однією важливою характеристикою економічного регіону як цілісної системи є її існування у чітко визначених географічних та територіальних межах, які не завжди збігаються з межами окремих адміністративно-територіальних одиниць. Окрім того, така система характеризується, як зазвичай, спеціалізованістю – тобто під впливом певних чинників краще від інших економічних регіонів (навіть однієї країни) спеціалізується на конкретному продукті. Економічний регіон як система характеризується також цілісністю (яка означає, що істотна зміна однієї з підсистем такої системи призведе до зміни інших елементів такої системи), а також циклічністю (така система проходить стадії народження, зростання, зрілості та спаду).

Процес функціонування економічного регіону як відкритої системи показано на рис. Вхідні та вихідні елементи визначають призначення економічного регіону – трансформувати ресурси в готові продукти. В межах такого регіону можемо виділити керівну та керовану підсистеми. До складу керівної системи, головним завданням якої є управління процесом трансформації вхідних елементів у вихідні, входять апарат управління економічним регіоном, засоби та технології управління, адміністративні приміщення, засоби комунікацій тощо.

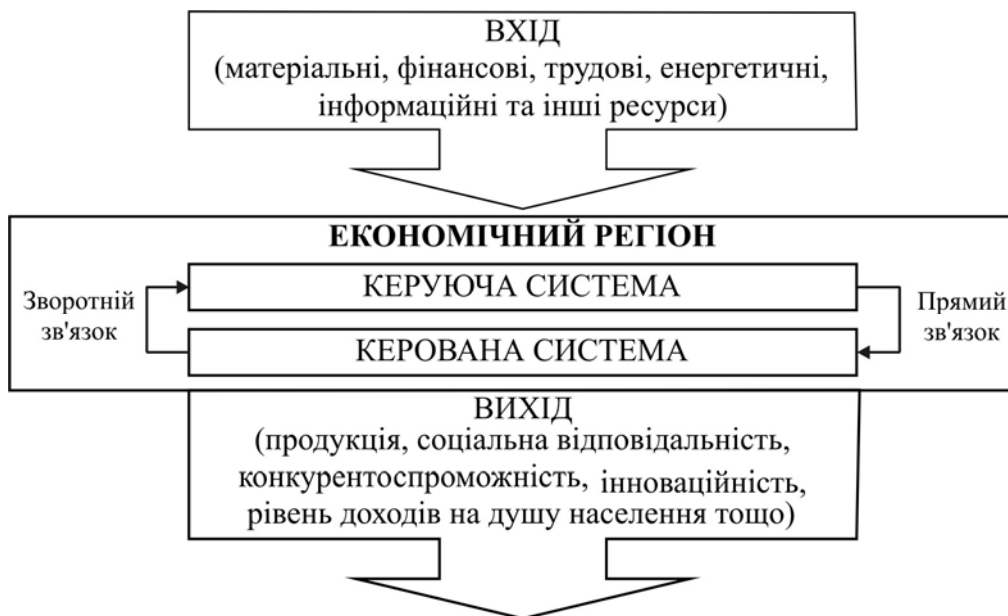

*Рис. Процес функціонування економічного регіону як відкритої системи.
Складено на основі [4, с. 30]*

До складу керованої підсистеми можемо віднести виконавців (працівники підприємств, фінансово-кредитних установ, органів державної влади на місцях тощо), а також потрібні їм для роботи технічні, організаційні та комунікаційні засоби, приміщення тощо.

В економічному регіоні функціонують окремі елементи господарської системи, до яких можемо віднести насамперед підприємства та домогосподарства. Поряд із ними, до складу системи входять інші структурні елементи (державні органи влади на місцях, органи місцевого самоврядування, фінансово-кредитні установи, наукові заклади, громадські організації тощо).

Залежно від здатності створювати та запроваджувати інновації науковці розрізняють такі види регіонів [2-4]:

- інноваційні регіони – становлять незначну групу регіонів, що найкраще розвиваються, в яких створюються технологічні та продуктові інновації;
- адаптаційні регіони – здатні втілювати у життя та поширювати інновації, які створені в інноваційних регіонах;
- імітаційні регіони – до яких інновації "приходять" зі значним запізненням і в яких вони рідко адаптуються до регіональної специфіки;
- пасивні регіони – функціонують поза головними інноваційними процесами, інновації до них не доходять взагалі або ними не приймаються.

Окрім цих видів економічних регіонів, доцільно виділити ще два види:

- консервативні регіони – ті, які не проявляють інтересу до продуктових чи технологічних інновацій через різні об'єктивні чи суб'єктивні обставини (наприклад, релігійні переконання, традиції тощо);
- споживацькі регіони – також не цікавляться інноваціями, однак причиною цього є те, що вони лише споживають товари, роботи і послуги, а виробництво у них знаходиться на примітивному рівні, тому й не має потреби в інноваційних рішеннях.

Вивчення літературних джерел дає змогу стверджувати, що не існує єдиної універсальної концепції розвитку регіонів. Розроблення такої концепції не є можливим, оскільки кожен регіон вирізняється своїми характерними та відмінними від інших регіонів особливостями. Визначальні особливості ре-

гійонів, різний рівень соціально-економічного розвитку призводять до того, що особливого значення набуває так звана регіональна політика, насамперед регіональна система та стратегія інноваційного розвитку для кожного регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретична та прикладна цінність здійсненого дослідження полягає в тому, що на основі вивчення літературних джерел запропоновано власне визначення терміна "економічний регіон" через виділення його основних характеристик. Окрім цього, запропоновано розглядати економічний регіон як цілісну систему, в межах якої можна виділити керівну та керовану системи, а також удосконалено класифікацію економічних регіонів залежно від здатності створювати та запроваджувати інновації. Отримані результати дадуть змогу у перспективі здійснювати дослідження щодо класифікації вітчизняних економічних регіонів за ознакою здатності створювати чи впроваджувати інновації, а також щодо удосконалення діяльності керівної та керованої систем регіону і покращення взаємодії між ними у сфері інноваційності.

Література

1. Великий тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.slovnky.net>.
2. Дейнека О.І., Демченко В.В. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних територій / О. Дейнека, В. Демченко // Регіональна економіка. – № 2 (48). – 2008. – С. 276-279.
3. Kosiedowski W. Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki. – Toruń: TNOiK, 2001.
4. Ковальова Ю. Кластер як новий інструмент модернізації економіки / Ю. Ковальова // Схід. – № 5(83). – 2007.
5. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посіб. – 2-ге вид. [перероб. і доп.]. – Львів : НУ "Львівська політехніка", "Інтелект-Захід", 2003. – 352 с.

УДК 339.166.5:347.772

Асист. Я.П. Ухачевич; студ. О.А. Пашко –
НУ "Львівська політехніка"

ІННОВАЦІЇ ЯК ВИРІШАЛЬНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Досліджено проблеми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної галузі машинобудування. Обґрунтовано роль інновацій у формуванні конкурентних переваг та відродженні галузі машинобудування на якісно новому конкурентному рівні. Запропоновано оптимальний підхід щодо поетапного запровадження найефективніших методів і форм інновацій на різних етапах реалізації нової інноваційної політики галузі, яка дасть змогу в найкоротші терміни забезпечити належний рівень конкурентоспроможності продукції вітчизняного машинобудування.

Assist. Ya.P. Uhachevych; stud. O.A. Pashko – NU "L'vivs'ka Politekhnikha"

Innovations as decision factor of competitiveness providing of domestic machinery industry in the world market

The article investigates the issue of competitiveness of domestic machinery industry. Investigated the role of innovation in the formation of competitive advantages and the re-